

ספרי' — אוצר החסידים — ליונאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ מצורע, שבת הגדול, ה'תש"ל

יוצא לאור לש"פ מצורע, שבת הגדול, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

פתח דבר

לקראת ש"פ מצורע, שבת הגדול הבעל"ט — הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ מצורע, שבת הגדול ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' ניסן, ה'תשע"ו (ופרצת),

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת ש"פ מצורע, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה החודש הזה לכם ראש חדשים.

* * *

ב. בנוגע לקריאת השם "שבת הגדול" כותב רבינו הזקן בשו"ע (בסימן שכותרתו "מנהג שבת הגדול")¹: "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, לפי שנעשה בו נס גדול" — כלשון הטורי (וכן הוא בתוס'² בשם המדרש), ולא כלשון הב"י "שנעשה בו נס" (סתם).

ודיוק זה מתאים עם הידוע שהחידוש של רבינו הזקן בשו"ע שלו שמביא גם "תמצית ופנימיות טעמי ההלכות" (כמ"ש בהקדמה), ולכן בחר הלשון "שנעשה בו נס גדול"³, שזוהי ההסברה על כך שנקרא "שבת הגדול" דוקא, כי, אם משום "שנעשה בו נס" סתם, היו יכולים לקרותו "שבת נס" וכיו"ב.

וממשיך לבאר תוכנו של ה"נס גדול" — "שפסח מצרים הי' מקחו מבעשור לחודש . . . ואותו היום שבת הי' (כנ"ל בהמאמר)⁴ . . . וכשלקחו ישראל פסחיהם באותו שבת נתקבצו בכורי אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך, אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל, ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם, וז"ש למכה מצרים בכוריהם" (שזהו הטעם שהובא בב"י (מדברי התוס' בשם המדרש), ולא הטעם שהובא בטור⁵).

ולכאורה אינו מובן:

מדוע נקרא נס זה "נס גדול" — הרי היו כו"כ נסים, ולא מצינו שיהיו נקראים "נס גדול", ומדוע דוקא נס זה נקרא "נס גדול"?

וגם: מהו הטעם שעל שם נס זה נקרא שבת שלפני פסח "שבת הגדול" — הרי הנס ד"למכה מצרים בכוריהם" אינו שייך לשבת דוקא

(4) בתחלתו.

(5) תהלים קלו, יו"ד.

(6) כדלקמן ס"ג.

(1) או"ח סת"ל.

(2) ד"ה ואותו — שבת פז, ב.

(3) ראה גם לקר"ש ח"י"ב ע' 33 הערה 5.

(כיון שהי' יכול לקרות גם באמצע השבוע, ורק בפועל היתה הקביעות באופן ש"אותו היום שבת הי"י"), כך, שאינו מורה על הגדלות של שבת (אלא זהו "נס גדול"), ולמה נקרא "שבת הגדול"?

ג. לכאורה הי' אפשר לבאר השייכות של ה"נס גדול" לשבת ("שבת הגדול") — בהקדים קושיא כללית בענין זה:

למה רק שבת נקרא "שבת הגדול", ולא כל ד' הימים מלקיחת הפסח (בעשור לחודש) ועד שחיטתו (ביום י"ד), שלכאורה היו גם הם צריכים להקרא "ימים גדולים", שבכולם נעשה נס' — ע"פ הטעם שהובא בטור, ש"לקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר"?

וא' התירוצים בזה (נוסף על תירוץ הב"י ש"עיקר הנס הי' בהתחלה שאז הי' עיקר קהיון שיני המצרים, אבל אחר שעבר היום הראשון, כיון דדשו דשו") — שכשראו המצרים שבנ"י לקחו השה ועדיין לא שחטוהו, היו סבורים שאין כוונת בנ"י לשחוט את השה (ואף שבנ"י אמרו שכוונתם לשחוט את השה לשם פסח — הנה כשם שהגוי יודע בעצמו שאומר דבר שאינו אמת, חושב הוא שגם בנ"י אומרים דבר שאינו אמת!...), ורק "בשבת אמר המצרי אמת הוא (שאומרים לשחוט לאלהיהם), ומה שלא שחטו, משום שהוא שבת, משא"כ בשאר ימים"⁸. ונמצא, שכל ענין הנס ש"היו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר", שייך רק בשבת (כי בימות החול לא היו שיניהם קהות כו', כיון שלא האמינו שכוונת בנ"י לשחוט את השה), ולכן נקרא "שבת הגדול".

אמנם, תירוץ זה הוא רק לפי הטעם שהובא בטור, שהנס הוא ש"היו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר";

אבל לפי הטעם שמביא רבינו הזקן שהנס הוא הענין ד"למכה מצרים בבכוריהם",

— שעפ"ז ליתא מלכתחילה הקושיא שכל ד' הימים היו צריכים להקרא "ימים גדולים", כי, הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" אירע רק ביום הראשון, משא"כ בימים שלאח"ז לא היתה מלחמה, כיון שהבכורים ראו שאינם יכולים לפעול מאומה. ולכן לא הביא רבינו הזקן הטעם

7) ב"י לטואר"ח שם. וראה גם שיחת (תו"מ חנ"ו ע' 34). וש"נ.
8) באר היטב שם.

שהוכח בטור⁹ שהנס הוא ש"היו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאין לומר להם דבר", כיון ש"לפי טעם זה הוה לי' למקרי לכולהו יומי דמעשור לחודש עד ערב פסח ימים גדולים דבכולם נעשה נס"⁷, וזקוקים לתירוצים הנ"ל —

אין זה שייך לשבת, שהרי נס זה הי' יכול להיות גם בשאר הימים. ובמילא נשאת הקושיא מדוע נקרא "שבת הגדול", דלכאורה, הגדלות היא בענין הנס ולא בענין השבת.

ד. והנה, בביאור הטעם שדוקא נס זה נקרא "נס גדול",

— אע"פ שעם ישראל בכלל הוא "מלומד בנסים"¹⁰, כיון שאצל בני קורים כו"כ נסים, וכדאיתא בגמרא¹¹ "מאי דכתיב¹² עושה נפלאות לבדו . . אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו", והיינו, שישנם נסים, ורק "אינו מכיר בנסו", ובזה גופא הדיוק הוא שרק "אינו מכיר", היינו, שאין לו הכרה בזה, אבל הוא יודע זאת בשכלו, ואפילו אם אינו יודע בשכלו, הרי הוא מאמין בזה —

יש לומר בדרך אפשר, שזהו לפי שבנס ד"למכה מצרים בכוריהם" גופא [נוסף על כללות הנס שבלקחת שה, הע"ז של מצרים, כדי לשחטו, וכפי שאמר משה רבינו (שמדתו מדת האמת)¹³, וענין זה נאמר בתורת אמת, כך, שבודאי כן היא המציאות]: "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו"¹⁴ היו שני נסים:

לכל לראש — העובדה שפרעה לא הסכים לבקשת בכורי מצרים לשלח את בניו. והגע עצמך: מדובר אודות מכת בכורות, שהיתה קשה יותר מכל המכות שלפנ"ו. וכיון שגם שאר המכות פעלו על פרעה שיסכים לשלח את בניו (אלא שחזר בו בגלל ש"היתה הרוחה"¹⁵), הי' פרעה צריך להסכים לבקשת בכורי מצרים¹⁶ לשלח את בניו (כיון שלא היתה הרוחה, שהרי עומדים עדיין לפני מכת בכורות). ואעפ"כ, לא הסכים פרעה לכך, ובגלל זה עשו הבכורות מלחמה.

ונס נוסף — שלמרות שהבכורים היו מיעוט בלבד (שהרי לכל

9) אף שהעתיק לשון הטור: "נס גדול", תנחומא שמות כח. קרח יא. ועוד. כנ"ל ס"ב.

14) וארא ח, כב.

15) שם, יא.

16) ובפרט שגם שאר המצריים (שאינם בכורים) היו צריכים להתירא ממכת בכורות,

כי, כשם שהורגים את הבכורים, יכולים להרוג גם אותם (ראה גם פרש"י בא יב, לג).

10) לשון חז"ל — סנהדרין קט, רע"א.

מעילה יז, רע"ב.

11) נדה לא, א.

12) תהלים עב, יח.

13) ראה ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א

ואילך. קיא, סע"א. שמור"ר פ"ה, יו"ד.

בכור יש כו"כ בני משפחה שאינם בכורים), ה' הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם", שבכורי מצרים (שהיו מיעוט) הרגו הרבה מהמצריים¹⁷.

ובגלל שני ענינים הנ"ל (שאע"פ שבכורי מצרים עצמם ביקשו מפרעה לשלח את בני, לא הסכים פרעה לשלחם; ואע"פ שהיו מיעוט, הרגו הרבה מהם) — הרי זה נקרא "נס גדול".

ה. וביאור השייכות של הנס לשבת (שלכן נקרא "שבת הגדול") — יובן ע"פ רשימה של הצמח צדק¹⁸ על הפסוק¹⁹ "מזמור שיר ליום השבת"²⁰, וז"ל:

"בילקוט²¹ איתא, "ליום השבת (ולא "ליום השביעי"), שמשבת מזיקין מן העולם שלא יזיקו. . שאין הפי' להשבת לגמרי שלא יהיו כלל, כי אם שלא יזיקו, והוא בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא כו".

ובהקדים המדובר פעם בארוכה²² (הן ע"פ נגלה והן בפנימיות הענינים) אודות ב' הדעות שבענין השבתת המזיקין (כמ"ש²³ "והשבת חי רעה מן הארץ") — "מעבירם מן העולם", היינו, שמציאותם של המזיקין תתבטל לגמרי, או "משביתן שלא יזיקו"²¹, היינו, שתהי' מציאותם של המזיקים אלא שלא יזיקו, כמ"ש²⁴ "וגר זאב עם כבש גו' ונער קטן נוהג עם גו' וארי' כבקר יאכל תבן גו' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'".

וזוהו גם מ"ש בנוגע ליעודים דלעתיד לבוא "גם אויביו יושלים אתו"²⁵, "זה הנחש"²⁶ (עליו נאמר²⁷ "ואיבה אשית בינך ובין האשה וגו'"), וכמו בתחילת הבריאה, שהי' "שמש גדול"²⁸. ועד"ז בנוגע לכל הענינים שבעולם, דכיון ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"²⁹, לכן תשאר מציאותם בעולם, אלא שתהי' באופן שיביא תועלת לקדושה. וכדיוק הלשון "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי" — דלכאורה: איך מגיע דבר של חולין ב"הר קדשי" — כיון שמציאותם תתהפך להיות ענין של קדושה.

[וכמשנ"ת שענין זה קשור גם עם ב' הדעות בנוגע להשבתת חמץ

(21) יל"ש בחוקותי רמז תרעב (מתו"כ שם).
 (22) שיחת י"ט כסלו וש"פ וישב שנה זו — נדפס לאח"ז בלקו"ש ח"ז ע' 188 ואילך.
 (23) בחוקותי כו, ו.
 (24) ישעי' יא, ו.ט.
 (25) משלי טז, ז.
 (26) ב"ר רפנ"ד.
 (27) בראשית ג, טו.
 (28) סנהדרין נט, ב.
 (29) שבת עז, ב.

(17) ואדרבה: אילו הי' להיפך שהמצריים הרגו את הבכורים), הי' פלא גדול יותר, שהרי רחמי האב על הבן גדולים יותר מאשר רחמי הבן על האב (כפי שרואים לדאבוננו עכשיו...), שלכן מבקשים "כרחם אב על בנים" (תהלים קג, יג).
 (18) יהל אור ע' שכת ואילך. ובמילואים שם ס"ע תרל ואילך.
 (19) תהלים צב, א.
 (20) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 59.

— "אין ביעור חמץ אלא שריפה", או "אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים"³⁰ — האם צריך לבטל את מציאות החמץ, שענין זה נעשה ע"י שריפה דוקא (ע"פ הלכה, וגם בפשטות), או שמציאות החמץ יכולה להשאיר, אלא שצריך לבטל את הצורה כו', היינו, לבטל את קיבוץ וחיבור חלקיו לשיעור דכזית, ע"י הפירור או ההטלה לים].

וכאשר השבתת המזיקין היא באופן שנשאר מציאותם אלא שאינם מזיקים — יש בזה העילוי דאתהפכא (משא"כ כאשר מתבטלת מציאותם לגמרי).

והענין בזה — כדאיתא בגמרא³¹ בפירוש הפסוק³² "חזון עובדיהו כה אמר ה' אלקים לאדום וגו'", "מאי שנא עובדי' לאדום .. עובדי' גר אדומי הי', והיינו דאמרי אינשי מיני' ובי' אבא ניזיל בי' נרגא" (מעצמו של יער יכנס בתוך הגרזן להיות בית יד ויקצצו בו את היער), כמובא גם בתניא³³ בנוגע לשבירת נפש הבהמית ע"י התבוננות שמביאה לידי עצבות, ש"אף שעצבות היא מצד קליפת נוגה, ולא מצד הקדושה .. אעפ"כ כך היא המדה לאכפיא לס"א במינה ודוגמתה, כמארז"ל מיני' ובי' אבא כו' .. ועז"נ³⁴ בכל עצב יהי' מותר וכו'".

וזהו גם תוכן הנס ד"למכה מצרים בכוריהם" — שהכאת מצרים היתה ע"י בכורי מצרים גופא (שהם המוכחרים שבמצרים, כשם שעובדי' הי' המוטב שבאדום), שזהו ענין של אתהפכא.

ועי"ז באים לשלימות הענין דאתהפכא שיהי' לעתיד לבוא, לאחרי הקדמת העבודה באופן כזה, שהרי כל הגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו עתה³⁵.

ו. וזהו גם ענין השבת²⁰:

בנוגע לשבת הראשון שלאחרי ששת ימי בראשית, איתא במדרש ש"ל"ו שעות שמשא אותה האורה, י"ב של ערב שבת, וי"ב של לילי שבת, וי"ב של שבת כו"³⁶, וזהו ש"את מוצא בכל יום ויום כתיב ויהי ערב ויהי בוקר, ובשבת לא כתיב בו ערב כו"³⁷, ונמצא, שבשבת הראשון הי' בחי' "ולילה כיום יאיר"³⁸, שזהו הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא. אמנם, הענין דאתהפכא הי' רק בשבת הראשון, משא"כ בשבת

(35) תניא רפ"ז.

(36) ב"ר פ"א, ב. פי"ב, ו.

(37) מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו.

(38) תהלים קלט, יב.

(30) פסחים רפ"ב.

(31) סנהדרין לט, ב (ובפרש"י).

(32) עובדי' א, א.

(33) פל"א.

(34) משלי יד, כג.

עכשיו, ענינו באופן שמלכתחילה אין עובדין דחול, כיון שכל עניני חול אסורים בשבת נזוהו גם א' הפירושים במ"ש³⁹ "מחללי" מות יומת", "מחללי" מלשון חול, היינו, שאסור להכניס חולין בשבת], אבל אין בו ענין של אתהפכא.

וכל זה — מצד שבת סתם; משא"כ מצד "שבת הגדול", היינו, מצד הגדלות שבשבת — יש כח לפעול הענין דאתהפכא, כמו בשבת שבהתחלת הבריאה.

ולכן, "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, לפי שנעשה בו נס גדול .. למכה מצרים בכוריהם" — כי, בשביל נס זה שהוא באופן של אתהפכא ("מיני' ובי' אבא כו"), יש צורך ב"גדלות" שבענין השבת, שממנו יש נתינת כח לענין דאתהפכא.

וזוהו גם הטעם ש"קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול .. ולא קבעוהו בעשירי לחדש סתם"⁴⁰ — מצד שייכותו לענין הגדלות דשבת, כנ"ל⁴¹.

וזוהי הוראה לכל אחד ואחד — שכבוא שבת הגדול (גם כשאינו חל בעשירי לחודש, כבפעם הראשונה, אלא ביום אחר בחודש, ובנדוד, בי"ב בחודש), יש כח להפוך את כל הענינים הבלתי-רצויים (ושלא לשמה כו') לקדושה⁴².

* * *

ז. בנוגע לקביעת זכרון הנס בשבת כותב רבינו הזקן¹: "ולמה לא קבעוהו בעשירי לחודש סתם, בין שחל בשבת בין שחל בחול, כדרך שנקבעו כל המועדים, לפי שבעשרה בניסן מתה מרים, וקבעו בו תענית כשחל בחול".

ויש לבאר מ"ש ש"קבעו בו תענית כשחל בחול"⁴³ — דלכאורה אין כאן המקום לבאר הלכות תענית שנתבארו במקום אחר, וכפי שמציין

מודגש ענין התוקף שלמעלה משינויים, כי, אף שיש חילוקים בין יום אחד לחבירו, אין חילוק בין שבוע לשבוע, כיון שבכל שבוע חוזר ונשנים אותם ענינים שהיו בשבוע הראשון, משא"כ בימי החודש, שכל חודש שונה מחבירו, כמו "חודש השביעי", "חודש של גאולה", וכיו"ב. (42) חסר הסיום (המו"ל).

(43) ראה גם שיחת ש"פ צו, שה"ג, יו"ד ניסן דאשתקד הערה 5 (תו"מ חנ"ו ע' 32).

(39) תשא לא, יד.

(40) לשון אדה"ז בשו"ע שם.

(41) נתבאר גם החילוק שבין ימי החודש (עשור לחודש) לימי השבוע (שבת) — שהענין דימי החודש קשור עם לעתיד לבוא, שאז "הם עתידים להתחדש כמותה" (סנהדרין מב, א), וכיון שעכשיו אין עדיין ענין זה, לכן לא נקבע זכרון הנס ע"פ ימי החודש, כי אם ע"פ ימי השבוע, כמבואר בקבלה וחסידות (ראה גם הנסמן בלקו"ש חכ"ז ע' 45) שבימי השבוע

רבינו הזקן: "כמ"ש בסי' תק"פ ע"ש", וא"כ, למה צריך להוסיף כאן ש"קבעו בו תענית כשחל בחול"?

והביאור בזה — שכוונתו בזה לתרץ קושיא: לכאורה מהי התועלת בקביעת זכרון הנס לשבת, ולא בעשירי לחודש, בה בשעה שהקביעות דעשירי לחודש גופא יכולה להיות בשבת? ולכן מוסיף רבינו הזקן ש"קבעו בו תענית כשחל בחול", משא"כ כשחל בשבת אזי מלכתחילה אינו יום תענית.

אך עדיין צריך להבין בנוגע להמבואר לעיל (ס"ו) בענין קביעת זכרון הנס לשבת מצד הענין דאתהפכא — איך יתאים זה עם דברי רבינו הזקן בשו"ע שהטעם הוא בגלל מיתת מרים?

ח. ויובן בהקדם המדובר פעם⁴⁴ אודות השאלה כיצד היתה קביעת זכרון הנס במשך ל"ט השנים שהיו בני" במדבר, לפני מיתת מרים בשנת הארבעים, דלכאורה, אם קודם מיתת מרים היתה קביעת זכרון הנס בעשירי לחודש, נשאלת השאלה האם מיתת מרים יכולה לשנות ענין שנקבע כבר במשך כמה שנים?

ושאלה נוספת:

כיון שב' ענינים אלו (הנס דלמכה מצרים בבכוריהם ומיתת מרים) אירעו ביום אחד, מובן, שיש קשר ושייכות ביניהם.

ובזה גופא — לא כפי שלומדים בפשטות ובשטחיות שבעצם הם ב' ענינים שונים, ושייכותם היא רק בגלל שבמקרה אירעו שניהם באותו יום, אלא אדרבה: כיון שבעצם יש קשר ושייכות ביניהם, לכן אירעו שניהם באותו יום.

וצריך להבין: מהו הקשר והשייכות בין הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" עם מיתת מרים?

ט. והביאור בזה:

ידוע שכדי שתוכל להיות בחירה אמיתית (שאז יכול להיות שכר אמיתי) — הנה "זה לעומת זה עשה האלקים"⁴⁵.

ובנדר"ד: כשם שישנו הענין ד"למכה מצרים בבכוריהם", היינו, שהקאת מצרים נעשית ע"י המוכחר שבמצרים גופא, באופן ד"מיני ובי' אבא כו" — יש לעומת זה הענין דמיתת צדיקים (החל ממיתת מרים בעשירי בניסן, ועד"ז בנוגע לשאר הצדיקים שנסתלקו בחודש ניסן —

(44) ראה שם הערה 6 (תו"מ שם ע' 33). (45) קהלת ז, יד. וש"נ.

ב' ניסן וי"ג ניסן⁴⁶), היינו, שנחסר מהמובחר (צדיקים) שבבני גופא; ויש בזה גם הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא — כמבואר באגה"ק סכ"ח שמיתת צדיקים "פועלת לכפר על עון הדור, אף גם על הזדונות, שהן מג' קליפות הטמאות כו'" (ועד ש"זדונות נעשו לו כזכות⁴⁷).

ולכן, בעשירי בניסן בשנת הארבעים, שאז הי' המאורע דמיתת מרים — שנחסרה הראשונה מה"שלשה פרנסים טובים שעמדו לישראל. . משה אהרן ומרים⁴⁸ (שהרי מיתת אהרן היתה בר"ח אב שלאח"ז, ומיתת משה בז' אדר שלאח"ז), ו"נסתלק הבאר"⁴⁹ — אזי הוצרכו לדחות את זכרון הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" ליום אחר, כיון שהענין דמיתת צדיקים הוא הלעומת זה והמנגד לענין ד"למכה מצרים בבכוריהם", ולכן אין כבר הכח לפעול הביורר דג' קליפות הטמאות באופן דמיני' ובי' אבא כו'".

י. וההוראה מזה:

עכשיו לא צריכה להיות העבודה בבירור ג' קליפות הטמאות. — ענין זה נעשה מלמעלה, ע"י הנסיונות⁵⁰, שיהיו בחסד וברחמים. אבל עבודת האדם צריכה להיות רק בבירור קליפת נוגה, ולא לומר "אחטא ואשוב"⁵¹, כדי לבוא להעילוי ד"זדונות נעשו לו כזכות" [שהרי "ברשיעי לא עסקינן"⁵², כך, שהאפשריות היחידה לענין העבירות היא רק באופן ד"אחטא ואשוב", כדי לבוא להעילוי ד"זדונות נעשו לו כזכות"], כיון שעכשיו אין לנו כח לעבודה זו⁴².

* * *

יא. בפסוק⁵³ "כי אלקים יושיע ציון וגו'", יש לפרש ב' פירושים: (א) "ציון" קאי על בניי (ולאח"ז נאמר "ויבנה ערי יהודא"), (ב) "ציון" קאי על העיר.

ואמנם, ממ"ש בירושלמי⁵⁴ על הפסוק⁵⁵ "לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", "חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה", מובן, ש"ציון" שבפסוק "כי אלקים יושיע ציון גו'" קאי (לא על בניי, אלא) על העיר.

(46) ועד"ז בנוגע ליו"ד שבט וכו'.

(52) ראה שם ו, א. וש"נ.

(47) יומא פו, ב.

(53) תהלים סט, לו. — הקאפיטל

(48) תענית ט, א.

שהתחילו לומר ב"א ניסן השתא, ע"פ המנהג

(49) ואף שחזר בזכות משה (תענית שם)

המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום הקאפיטל

— הרי אין זה בדומה לכמו שהי' בחיי מרים,

תהלים המתאים לשנות חייו (ראה סה"מ י"א

בהיותה נשמה בגוף למטה.

ניסן בתחלתו).

(50) ראה דרמ"צ קצא, א"ב.

(54) תענית פ"ד סה"ב. מגילה פ"ג סה"ו.

(51) יומא פה, ב (במשנה).

(55) ישעי' נא, טז.

יב. ענין זה קשור גם עם מה שצויין במכתב⁵⁶ בנוגע לשקו"ט אם מותר להקריב קרבן פסח בזמן הזה: "ולהעיר מברכת אשר גאלנו⁵⁷: שמחים בבנין עירך כו' ונאכל שם כו' הפסחים".

ובהקדמה: ישנם כאלו שאינם בעלי שכל ישר שרצו לסלף כוונתי — שכיון שעכשיו ישנו כבר "בנין עירך", אזי יכול להיות גם "ונאכל שם .. מן הפסחים" (ויש כאלו שרוצים גם לבטל כמה ברכות הקשורות עם בנין ירושלים וערי יהודה⁵⁸). ובכן: דבר פשוט הוא — ובאמת אין צורך להבהיר זאת — שלא זו היתה כוונתי.

אלא כוונת הדברים היא:

בגמרא יש שקו"ט בנוגע לברכת "אשר גאלנו" אם צריך להזכיר בה רק אודות גאולת מצרים, או שצ"ל בה גם תפלה על הגאולה העתידה, ומזה שנקבע נוסח הברכה שמזכירים גם אודות הגאולה, ולאח"ז אומרים "ונאכל שם .. מן הפסחים", משמע, שקרבן פסח קשור עם הגאולה.

אבל, מובן שההערה באה רק להעיר, כי אין בנוסח הברכה הכרעה בנוגע להשקו"ט דאפשריות הקרבת קרבן פסח בזמן הזה — שהרי הברכה וסיומה הן בנוגע לגאולה, אלא שמפרש שאז נאכל וכו'⁵⁹.

ובנוגע לאלו שרוצים לומר שעכשיו ישנו כבר הענין ד"בנין עירך"

— הנה:

האמת היא — שנמצאים בגלות מר וארוך, חושך כפול ומכופל, ועדיין יש צרות מגוים וכו', ופשוט, שאי אפשר לומר שבגלל שבנו שם כמה בתים, כבר יצאו י"ח, וישנו כבר הענין ד"בנין עירך" ...! והגע עצמך: האם יכולים להסתפק בכך, ולומר שהי' כדאי כל מה שעבר על בניי, ועד להריגת יותר משש מליון יהודים, בשביל המעמד ומצב שישנו עכשיו? ...! — ח"ו שהקב"ה ישמע ממישהו שהכל הי' כדאי בשביל מה שיש לנו עכשיו! ...!

ובכן: פשוט שהכוונה ב"בנין עירך" היא לבנין ירושלים שיהי' בזמן הגאולה — שלזה מתכוונים בתפלת י"ח ג"פ בכל יום: ולירושלים עירך ברחמים תשוב כו' ובנה אותה במהרה בימינו בנין עולם, וחותרים ברוך אתה ה' בונה ירושלים⁶⁰. ונכלל במ"ש הרמב"ם⁶¹ "משיח .. ובנה מקדש" (ומ"ש

(פ"א) לענין ברכת "סלח לנו", שברור הדבר שהקב"ה "חננו ורחום ורב לסלוח .. בלי שום ספק וס"ס בעולם" — כן הוא גם בנוגע לברכת "בונה ירושלים", וכשם שרק הקב"ה הוא זה שמוחל וסולח, כך רק הקב"ה הוא זה ש"בונה ירושלים".

(61) ה' מלכים ספ"א.

(56) די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ו ע' 56).

(57) פסחים קטז, ב.

(58) ראה רמב"ם ה' תעניות פ"ה הט"ז.

(59) קטע זה הוגה ע"כ אדמו"ר שליט"א

ונרפס בשוה"ג דהמכתב (משיחה זו).

(60) וע"פ מ"ש רבינו הזקן באגה"ת

הרמב"ם "ובנה מקדש" — כי דוקא בנין מקדש במקומו מהסימנים על "משיח בודאי"). ובכתוב⁶² — "בונה ירושלים ה'".⁶³ וראה מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶⁴ בביאור דחז"ל⁶⁵ בכתוב זה וסימומו "נדחי ישראל יכנס"⁶⁶.

יג. והנה, בנין עיר הוא ע"י בנין כמה בתים. ובנין בית הוא ע"י עצים ואבנים ועפר, שכאשר מקבצים אותם ביחד אזי נעשה בית (כמודגש בפרשת השבוע בנוגע לצד ההפכי: "ונתן את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית גו"⁶⁶).

וכן הוא ברוחניות — שבנין בית הוא ע"י קיבוץ אותיות שנקראים אבנים (כדאיתא בספר יצירה⁶⁷: "שתי אבנים בונות שתי בתים וכו'"), והיינו, עי"ז שמקבצים את אותיות המחשבה והדיבור שיהיו באופן מסודר (ולא באופן שאחד דוחה את השני כו').

וענין זה נדרש מכל בני, ובפרט כשבאים למקום חדש⁶⁸, שהנסיעה ממקום למקום גורמת פיזור הנפש, וכשמדובר אודות כך גדול של רומי, ש"שיבת כרכים קשה"⁶⁹, אזי פיזור ובלבול הנפש גדול יותר.

וענין זה נוגע לאלו שבאו לכאן מארץ ישראל, שאע"פ שכל ההיתר על הנסיעה לחו"ל הוא רק כדי שע"י יתוסף אצלם בלימוד התורה עוד יותר מכמו שהי' בארץ ישראל (כפסק הרמב"ם⁷⁰, שאין חולק עליו), הנה במקום ללמוד תורה, נמצאים במצב של פיזור הנפש, ומסתובבים ברחוב לראות מה נעשה עם עשר מליון גוים!...

בכל העולם יש יותר מעשר מליון גוים — שני בליון גוים!... ובודאי תתמלא הכוונה שרצה הקב"ה לפעול על ידם; אבל מה נוגע לך מה נעשה עם הגוים?!

אתה שייך לאלו שהקב"ה "בחר בנו מכל העמים" כדי לבנות "עיר אלקינו"⁷¹, ולקיים פס"ד הרמב"ם לעסוק בלימוד התורה; ואתה בעצמך הבטחת לקיים זאת, וא"כ, מה יש לך להסתובב ברחובות ולראות מה נעשה עם כל הגוים?!

(במדרש הנעלם). וראה ירושלמי מע"ש פ"ה

ה"ב.

66 (יד, מה.

67) פ"ד מ"ב (בכמה נוסחאות — מ"ט).

68) ראה גם שיחת ש"פ צו, שה"ג, יו"ד ניסן

דאשתקד ס"ו ואילך (תו"מ חנ"ו ע' 35 ואילך).

69) כתובות קי, רע"ב.

70) הל' מלכים פ"ה ה"ט.

71) תהלים מח, ב.

62) תהלים קמו, ב.

63) ומה שסדר הברכות באופן שתחילה

אומרים "בונה ירושלים" ואח"כ "את צמח

דוד עברך" — הרי זה מטעם אחר, ואכ"מ

(מהנחה בלתי מוגה).

64) הו"ל בקובץ מכתבים (מימיוגרף)

קובץ ראשון מכתב ט'. ולאח"ז באג"ק שלו

ח"א ע' שט ואילך.

65) ברכות מט, א. וז"א קלד, א. קלט, א

שאלתי אצל א' הבחורים מדוע אינו לומד, הרי הוא הבטיח (גם לי אישית) שילמד, וענה, שאכן הבטיח שילמד, אבל כוונתו היתה לאחרי חג הפסח... וכיון שהבין משאלתי שכוונתי שילמד עוד לפני פסח, השיב, שישתדל בזה!...

הפס"ד של הרמב"ם שההיתר לצאת מא"י לחו"ל בשביל לימוד התורה הוא לא רק לאחרי פסח, אלא גם לפני פסח, וכן בפסח עצמו, שאף שעסוקים אז לשאול הקושיות ולתרץ התירוצים כו', צריכים התלמידים להיות עסוקים בלימוד התורה, ואין להם מה לעיין ולבחון כיצד פלוני או פלוני אופה מצה-שמורה, וכיצד הוא מתכוון לחג הפסח; ההכנה שלהם לחג הפסח צריכה להיות ע"י לימוד התורה.

וכיון שנמצאים בדור יתום — מראה הקב"ה מיד את התוצאות: אצל הבחור הנ"ל שאמר שכוונתו היתה להתחיל ללמוד לאחרי פסח, נתעוררו בעיות ב"ניירות" שלו הדרושים כדי להשאר כאן!...

הוא כנראה לא קישר בין שני הדברים, אבל האמת היא שהם קשורים זב"ז — דכיון שכל ההיתר לצאת מא"י לחו"ל הוא בשביל לימוד התורה, מראה הקב"ה, שכאשר לא לומדים, יש בעיות להשאר בחו"ל! אין כוונתי לומר מוסר, ולא לספר בגנותן של ישראל, אלא שילמדו מזה שחייבים להתחיל ללמוד מיד, עוד לפני חג הפסח, מבלי הבט על ההנהגה שהיתה לפנ"ז, ובפרט שעדיין לא עברו ג' ימים, כך, שאין ענין של "חזקה", אע"פ שגם "חזקה" לא היתה מועילה, כיון שישנו ענין שיש בו תוקף יותר — היותו "מושבע ועומד מהר סיני"⁷². אבל, לא נוגעים כאן כל "הפלפולים"; העיקר הוא שתיכף ומיד — עוד לפני חג הפסח, למרות כל ההכנות לחג הפסח — יעסקו בלימוד התורה, ואז לא יהיו צרות עם ה"ניירות", ויוכלו לשבת וללמוד במנוחה, ללא בלבולים, ויהי להם חג הפסח כשר ושמח ע"י שקודם חג הפסח יעסקו בלימוד התורה — "בחומר דא קל וחומר, ובלבנים דא ליבון הלכתא"⁷³ (ועד שבאים למסקנת הענין, ואז נעשית שמחה אמיתית, שהרי אין לך שמחה גדולה יותר מהתרת הספקות⁷⁴), ומהם יראו וכן יעשו.

ומזה מובן גם בנוגע לאלו שצריכים לעזור ולסייע לתלמידים — שאינם יכולים לפטור את עצמם בגלל שהם עסוקים עם ההכנות לחג הפסח; הם יכולים לשכור אנשים לעזור עם ההכנות לפסח, אבל לא לוותר על ההתעסקות עם התלמידים!

(72) נדרים ח, רע"א. וש"נ.

(73) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. רכט, ב. רבים תרל"ו בתחלתו.

(74) מאמר החכם — הובא בהמשך מים

וכאשר יתנהגו בזה באופן המתאים, אזי יהיו התלמידים שייכים ל"צבאות ה'", "אנשי חיל" — ש"חיל" ר"ת⁷⁵ חסיד⁷⁶ ירא-שמים (כי י' ר"ת יראה, ויראה סתם היא יראת-שמים) למדן, ויצאו לקבל פני משיח צדקנו, בתוככי כלל ישראל, והם בתוכם, מצד הענין ד"הוי גולה למקום תורה"⁷⁷, שעי"ז יוצאים מהגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

* * *

טו. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷⁸ "ונתן הכהן על תנוך גו'", ש"תנוך" הוא "גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי, והפותרים קורים לו טנדרוס",

— שכוונת רש"י לשלול פירוש התו"כ (שהביא בפסוק שלפנ"ז⁷⁹) ש"גדר האמצעי שבאוזן" שייך ל"תנוך" להיותו מלשון "תוך" (אף שיש נ' יתירה) ומלשון "אנך" (אף שחסר א') שמורה על רום וגובה, שפירוש זה אינו מתקבל בפשש"מ (ולכן "לא נודע ליי"), כי ע"פ פשש"מ משתנה משמעות התיבה ע"י הוספת נו"ן.

וממשיך: "והפותרים" — כמו פותרי חלומות, שמוצאים צד השוה בין שני ענינים שונים, ובנדוד"ז, הדמיון בין "תנוך" ל"תוך" ו"נוך" — אומרים שלכן ה"לעז" של "תנוך" הוא "טנדרוס", שיש בו הברת ת' נ' ו', כמו "תנוך". ומצינו⁸⁰ תיבה ב"לעז" ששרשה כמו תיבה בלשון הקודש: בפירוש רש"י⁸¹ "ששניר" "הוא שלג בלשון אשכנזי ובלשון כנעני" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 157 ואילך.

* * *

טז. בנוגע לאגרת התשובה:

77 אבות פ"ד מ"ד.

78 פרשתנו יד, יד.

79 שם, יג.

80 כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל: היכן

מצינו זאת בפירוש רש"י? — והפטיר: נו!

נעבור עתה ללימוד האגה"ת, אולי בינתיים

ימצא משהו פירוש רש"י זה. והורה שינגנו

ניגון, ועי"ז יהי החיפוש מתוך שמחה! ...

81 דברים ג, ט. — בהמשך לכך

שהכתוב בא "להגיד שבה ארץ ישראל, שהיו

ארבע מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת על

שמי יקרא, וזו אומרת על שמי יקרא".

75 כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שא' כתב לו ר"ת זה, ונתקבל אצלו.

76 ולהעיר מפתגם רבינו הזקן (לקו"ד

ח"א סח, א) ש"חסיד" הוא מי שמוותר על

טובת עצמו בשביל טובת הזולת, וכששאלוהו

היכן הוא המקור לכך בנגלה, השיב, שזהו

מ"ש בגמרא (נדה יז, א) בנוגע לצפוניים:

"שורפן חסיד", "דליכא למיחש שמא יתגלו"

ויזיקו לאשה מעוברת, והיינו, שאע"פ שיש

עוד עצות לשלול הנזק, הרי הוא "חחומר

לשורפן אע"ג שמוזיק לו" (שהרי "שרפת

צפורן מזקת לאדם" — תוס' שם), ובלבד

לשלול בתכלית חשש היזק להזולת.

בפרק י"א (דבי' עסקינן) יש קושיא ידועה⁸² על דברי רבינו הזקן "וכמ"ש בעזרא ורב לסלוח" — שלא נמצא בעזרא פסוק כזה, וע"פ הקונקורדנציא לא נמצא פסוק כזה בכל התנ"ך!
 וכתבו לי כמה תירוצים על זה, וא' הכותבים כיון לפירוש שלדעתי הוא הנכון.

ובהקדם קושיא נוספת: גם אם הי' בעזרא פסוק "ורב לסלוח", אינו מובן מדוע הוצרך רבינו הזקן להביא רא' מפסוק בעזרא דוקא, בה בשעה שיש בתנ"ך ריבוי פסוקים שתוכנם שהקב"ה סולח לבנ"י, החל מהמסופר בחומש⁸³ שמשה רבינו ביקש מהקב"ה לסלוח לבנ"י, והקב"ה אמר לו "סלחתי כדברך"?

והביאור בזה — שכוונת רבינו הזקן להדגיש הענין ד"רב לסלוח" שהוא יותר אפילו מ"המרבה לסלוח", שענין זה רואים דוקא מהסיפור דעזרא, כפי שיתבאר לקמן.

יז. כמ"כ שאלו אצלי על מ"ש בסוף פרק י"א בפירוש מ"ש⁸⁴ "וחטאתי נגדי תמיד", "נגדי דייקא, כמו ואתה⁸⁵ תתייצב מנגד, מנגד⁸⁶ סביב לאוהל מועד יחנו" — מדוע מקדים את הרא' מהפסוק "ואתה תתייצב מנגד" לרא' מהפסוק "מנגד סביב לאוהל מועד יחנו", בה בשעה שהפסוק "מנגד סביב לאוהל מועד יחנו" נאמר לפני הפסוק "ואתה תתייצב מנגד"?
 ובכן, כשם שלפעמים לא שמים לב לקושיא מסויימת מרוב הפשטות, כך גם לא תופסים תירוץ מרוב הפשטות:

רבינו הזקן מבהיר בעצמו מדוע לא מקדים את הפסוק "מנגד סביב לאוהל מועד יחנו" — בהוסיפו "ופרש"י מרחוק", היינו, שבשביל רא' זו יש צורך בפירוש רש"י, ולכן מקדים את הפסוק "ואתה תתייצב מנגד", שבו אין צורך בפירוש רש"י, אלא הראי היא מהפסוק עצמו.

אך עדיין דרוש ביאור: מדוע צריך רבינו הזקן להביא רא' משני פסוקים. וכפי שיתבאר בהזדמנות אחרת⁸⁷.

יח. כאן המקום להשלים ביאור הענין שנדפס זה עתה ב"לקוטי שיחות" השבועי⁸⁸ בענין "חזי לאצטרופי" — לענות על מה ששאלו על

(82) ראה גם שיחת ש"פ שמיני סי"א (86) במדבר ב, ב.
 (83) שלח יד, יט"ב. (לקמן ע' ...)
 (84) תהלים נא, ה.
 (85) שמואל-ב יח, יג.
 (86) במדבר ב, ב.
 (87) נתבאר בשיחת ש"פ במדבר ס'
 (88) לפי מצורע (ולאח"ז — בלקו"ש ח"ז ע' 105 ואילך).

המבואר שם (אלא שסבור הייתי שזהו דבר פשוט, ולרוב פשטותו לא נתפרש בשיחה):

בהשיחה⁸⁹ הובאו דברי הצל"ח⁹⁰, שבאיסורים התלויים בזמן, כחמץ בפסח ויום הכפורים, אם אכל חצי שיעור בסוף זמן האיסור, שאין פנאי להשלים השיעור — אין בזה איסור מן התורה, כי לא "חזי לאצטרופי". ונתבאר, שלפי הצד ש"כיון דחזי לאצטרופי" הוא (לא טעם ותנאי, כ"א) הוכחה שמהותו של האיסור ישנו גם בפחות מכשיעור — שייך האיסור גם כשאין פנאי להשלים השיעור, ודלא כהצל"ח.

ועל זה שאלו, שלכאורה הרי זה בסתירה להמבואר בהשיחה⁹¹ שהטעם שהרואה ביום אחד עשר מימי זיבה אינה צריכה להיות "שומרת יום כנגד יום" ("אחד עשר לא בעי שימור"⁹²) הוא לפי שראי' זו "לא חזי לאצטרופי" לראיית יום י"ב — דלא כהאמור לעיל (במסקנת הדברים, דלא כהצל"ח) שאיסור חצי שיעור ישנו גם באופן שאינו יכול להצטרף בפועל לשיעור שלם.

והביאור בזה — בהקדמת ביאור הטעם לשלילת סברת הצל"ח ש"חזי לאצטרופי" הוא תנאי באיסור חצי שיעור,

— דלכאורה, הן אמת שאפשר לפרש ש"חזי לאצטרופי" הוא הוכחה ולא תנאי, אבל מהו ההכרח לומר כן, ודלא כהצל"ח שהוא תנאי? ואף שהובא בהשיחה שיש החולקים על הצל"ח⁹³, לא נתבאר שם טעם מחלוקתם (כשם שהם עצמם לא כתבו טעם לדבריהם) —

שבאמת ישנו הכרח בזה — הן מצד סברא פשוטה ("בעל-הבית ישע סברא"), והן מצד סברת הענינים:

כשאדם אוכל באכילה אחת חצי שיעור בלבד — אין זה משום שאינו יכול לאכול שיעור שלם, שהרי הפה ובית הבליעה יכולים שפיר להכיל שיעור שלם (הן כזית — השיעור דחמץ בפסח, והן ככותבת — שיעור אכילה ביוהכ"פ⁹⁴), והחסרון הוא רק במעשה האדם, שבפועל לא אכל שיעור שלם. יתרה מזו: גם אם לא הי' בית הבליעה מחזיק שיעור שלם — עדיין הי' ביכלתו לאכול שיעור שלם בכדי אכילת פרס [או בפחות מזה, שהרי שיעור בכדי אכילת פרס הוא רק שיעור למעלה (שאינן האכילה מצטרפת במשך יותר מכדי אכילת פרס), אבל למטה מכדי אכילת פרס אין שיעור,

89) הערה 37 (לקו"ש שם ע' 110).

90) פסחים מד, א.

91) שם ע' 111.

92) נדה עב, ב.

93) נסמנו בשד"ח כללים מערכת ח כלל

י"ד.

94) כריתות יד, א ובפרש"י.

ואם רצונו בכך יכול לאכול בזריזות, במשך זמן קצר יותר מכדי אכילת פרס]. ונמצא, שאם לא אכל שיעור שלם — אין זה אלא מצד רצון האדם, אבל מצד עצם האכילה — הרי הי' ביכלתו לאכול שיעור שלם.

ולכן לא מסתבר כדעת הצ"ח שהאוכל בסוף זמן האיסור לא חשיב "חזי לאצטרופי", שהרי האכילה עצמה שפיר "חזי לאצטרופי" לכשיעור (כנ"ל), ורק האדם ברצונו בחר שלא לאכול כשיעור.

במה דברים אמורים — בענינים התלויים ברצון האדם; משא"כ הענין המבואר בהשיחה (ראיית דם ביום י"א) — הרי אינו תלוי ברצון האשה, אלא כן היא המציאות — שימי זיבה הם רק י"א יום, ולאחר הי"א יום מתחילים ימי נדה, וממילא בנוגע להראי' שביום י"א לא שייך לומר "חזי לאצטרופי".

ונוסף על הסברה פשוטה הנ"ל — כן הוא גם מצד סברת הענינים: באיסור אכילה ביוהכ"פ וכיו"ב, הרי מה שהאכילה דיוהכ"פ אינה מצטרפת להאכילה דמוצאי יוהכ"פ — אין זה מצד גדר האכילה שבדבר, שהרי מצד עצם מעשה האכילה אין שום חילוק בין יוהכ"פ למוצאי יוהכ"פ, ושתייהן אכילה אחת הן [ועד"ז בנוגע לשיעור האכילה (ככותבת) — שאין זה שיעור הנוגע ליוהכ"פ דוקא, אלא הוא ענין הקשור עם טבע האדם (כי "בהכי מיתבא דעתי"⁹⁵, "ויוהכ"פ ביישוב הדעת תליא מילתא, דכתיב"א אשר לא תעונה"⁹⁷)]; ומה שאין האכילות מצטרפות הוא רק לגבי האיסור שבדבר, מצד החילוק ביניהן בזמן — שבהזמן דיוהכ"פ האכילה אסורה, ובמוצאי יוהכ"פ מותרת. ונמצא, שאף שלגבי האיסור אין אכילת יוהכ"פ יכולה להצטרף לאכילת מוצאי יוהכ"פ, מ"מ, לגבי עצם האכילה — האכילה דיוהכ"פ "חזי לאצטרופי" להאכילה דמוצאי יוהכ"פ (ודלא כהצ"ח).

משא"כ בנוגע לראיית דם, הרי החילוק בין ראיית יום י"א לראיית יום י"ב אינו רק בזמן, אלא הוא חילוק במציאות הראי' גופא, שכן הוא טבע גוף האשה — שגוף בריא מוציא דם נדה בלבד, ואילו גוף שאינו בריא פולט דם גם ביי"א הימים שלאחר ימי הנדה, ודם זה הוא דם זיבה. ומאחר שכל מציאות דם הזיבה הוא מצד השינוי בטבע האשה — לא שייך לומר שראיית הדם ביום י"א (שהוא דם זיבה) "חזי לאצטרופי" לראיית יום י"ב (שהוא כבר מימי נדה, ואינו נובע משינוי הטבע הנ"ל).

* * *

97) פרש"י יומא שם (ד"ה בטפי).

95) יומא פ, ב.

96) אמור כג, כט.

ט. כאן המקום לענין הקשור עם נתינת תודה בענינים שבין אדם לחבירו — בנוגע לכל אלו שהביעו איחולי ברכה כו"ש⁹⁸:

כיון שאין אפשרות לענות לכל אחד בפרט, הרי כאן המקום להודות ולהביע תודה חמה ותודה לבבית ברבים לכל המברכים, ובפרט שזהו מקום שבו מתאספים כו"כ מהמברכים, ומקום של תפלה, ושיעורים בתורה ברבים בנגלה ובחסידות, כך, שישנה קדושת המקום וקדושת הנאספים.

וכיון שבין המברכים ישנם כאלו שאינם נמצאים כאן, ימסרו להם הדברים האמורים, שכיון שאי אפשר לשלוח מכתב לכל אחד בפרט, לכן היתה הבעת התודה ברבים, וייחשב כאילו שלחו תודה לכל אחד בפרט.

וע"פ מ"ש⁹⁹ "ואברכה מברכיך", יתברך כאו"א בברכתו של הקב"ה, שתוספתו מרובה על העיקר¹⁰⁰, והרי הקב"ה יודע מה שצריך כל אחד, ויכול ליתן כל המצטרך לו, וליתן זאת "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁰¹, בכל הענינים, החל מברכת חג הפסח כשר ושמח, ועד בנוגע לנקודה העיקרית — שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כ. הביאור באגרת התשובה¹⁰²:

רבינו הזקן מבאר כאן שע"י התשובה מוחל הקב"ה על כל הענינים (שלכן צריך "להיות נכון לכו בטוח בה' כו"ש) — הן תשובה על חטא שעברו עליו כמ"פ, והן תשובה על חטא היחיד שאין בזה הסיוע של זכות הרבים (ומתאים גם עם מ"ש ב"דף השער" של (התניא שכולל גם¹⁰³) אגה"ת שענינו לבאר מ"ש¹⁰⁴ "כי קרוב אליך הדבר מאד" — לכל אחד).

ולכן לא מביא רבינו הזקן ראי' מכל המקומות שבהם מסופר בתורה שהקב"ה מחל לבניי — כיון ששם יכול להיות שהי' החטא רק פעם אחת, או שהי' חטא הרבים שזכות הרבים מסייעת, או בגלל שמשה רבינו התפלל עבור החוטאים עד שאמר לו הקב"ה "סלחתי כדברך", או שהיתה פעולת אהרן ע"י הקטורת כו'.

ואילו הפעם היחידה שמצינו שהקב"ה מחל על חטא שעברו עליו כמ"פ, חטא היחיד, וללא תפלה — הרי זה בימי עזרא:

98) בקשר ליום ההולדת י"א ניסן (המו"ז).

99) לך לך יב, ג.

100) ב"ר פס"א, ד.

101) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

102) סעיף זה — נדפס בלקוטי ביאורים.

103) ראה גם תו"מ חנ"ה ע' 348. וש"נ.

104) נצבים ל, יד.

מסופר בעזרא¹⁰⁵ אודות אלו שלקחו נשים נכריות — שזהו חטא חמור ביותר, כמ"ש הרמב"ם¹⁰⁶ "עון זה (לקיחת אשה נכרית) אע"פ שאין בו מיתת ב"ד, אל יהי קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו כו"; וחטא זה נעשה כמ"פ, שהרי כך הי' הסדר דור אחר דור; והי' חטא היחיד נכי אע"פ שרבים עברו על חטא זה, הי' החטא אצל כל אחד בפני עצמו, ולא הי' ענין שמצרף אותם]; ואף אחד (אפילו עזרא) לא התפלל שהקב"ה ימחול על זה.

ואעפ"כ אמרו שרי ישראל לעזרא "ועתה יש מקוה (תקוה) לישראל על זאת"¹⁰⁷, והעצה היא — "תנו תודה לה"¹⁰⁸, כפירוש רש"י: "וידווי", ואז, ברור הדבר שהקב"ה ימחל.

וזהו מ"ש רבינו הזקן "כמ"ש בעזרא" — שאין כוונתו לפסוק שנאמר בעזרא, אלא שמצינו בעזרא שהקב"ה מחל על עבירה חמורה של יחידים שעברו עלי' כמ"פ, כנ"ל.

כא. ענין זה שיך להמדובר לאחרונה שיש שרוצים להכניס דוקא נשים נכריות בין בני"י — שזהו ענין שמעכב את הגאולה, ובסתירה לבנין ארץ ישראל.

זהו ענין בלתי-רצוי — לא רק עבור בני"י, אלא גם עבור הנשים הנכריות, וכן עבור הילדים, וא"כ, למה להתעקש ולומר בדוקא שיש להכניס נשים נכריות בין יהודים!?

ובפרט שבלאה"כ לא יוכלו לשנות דבר, כיון שזהו היפך התורה, ואי אפשר לשנות את התורה. — יכולים להתנהג היפך התורה רח"ל, אבל לא לשנות את התורה!

והגע עצמך:

לפני שלש שנים, כשרצו להתיר נישואי יהודים עם ערבים, באו הערבים וטענו: כיון שהם נעלים שלא בערך יותר מיהודים, עפ"ל, הרי זו השפלה עבורם שבתם תחתן עם יהודי, ולכן אין לאפשר זאת, ואם יאפשרו זאת — ישפך דם ברחובות! ואכן הסכימו להם, ולא איפשרו זאת, וכאילו שלא דובר כלל על זה.

וא"כ, כאשר התורה אומרת שאסור לעשות דבר זה, ואין לאפשר לעשות זאת — הרי בודאי צריכים לומר שלא יתירו דבר כזה!

ולפועל — אף אחד לא אומר זאת, ואף אחד אינו מוחזק!

(105) קאפיטל יו"ד.

(107) עזרא שם, ב (ובפרש"י ומצודות).

(108) שם, יא.

(106) הלי' איסו"ב פיי"ב ה"ז.

אלו שיושבים בממשלה היו צריכים לדפוק על השולחן — אמנם בדרכי נועם, אבל בכל התוקף — ולומר שלא יתכן שיהי' דבר כזה, היפך התורה, וחייבים לבטל זאת, ואם לאו — יוצאים הם מהממשלה!

בכלל אסור לשבת בממשלה, שכן, ההשתתפות עם אלו שקובעים חוקים שהם היפך התורה, אסורה ע"פ תורה. — יש כאלו שמתווכחים ואומרים שאין אסור בדבר, אבל לדעת, אסור הדבר. אבל אם אתה כבר יושב שם — למה אינך מוחה?! כיון שאתה כבר יושב שם — דפוק על השולחן ואמור שזהו דבר האסור ע"פ תורה, ואין לאפשר זאת! ותכריז, שאם לא מבטלים זאת, הנך יוצא מהממשלה!

מה אתה תפסיד? לא תהי' "שר" — לא נורא! ... יש שני מליון יהודים שאינם שרים, אז יהי' עוד יהודי שאינו שר... וכי כדאי להסתכן בענין חמור כזה רק כדי שאתה תישאר "שר"?

ואדרכה: כשמדובר אודות יהודי דתי שיושב שם ומתייסר כו' — הרי יתכן שכל ישיבתו שם אינה אלא בכדי שיוכל לומר שאם לא יקבע חוק שצ"ל גיור כהלכה, אזי הוא יוצא משם! ובלשון המגילה¹⁰⁹: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות", היינו, שכל ישיבתו שם היא רק בכדי שיוכל לומר שמוכרח להיות גיור כהלכה, ואם לאו, הוא יוצא משם!

ולדוגמא בהלכה (שהרי כל דבר שבא לידי הלכה בפועל, אזי נקל יותר לראות אמיתית הענין) — בנוגע לנדרים: כדי להפר נדר צ"ל תחילה חלות הנדר, ועד שיש מציאות שאומר לכשאדור יהי' מופר, שאז, כל חלות הנדר היא כדי שיהי' מופר.

ובכן: העצה לזה היא — "תנו תודה" — להתוודות ולומר שטעו, ומכאן והלאה בטל הדבר!

הנך בשר-ודם בלבד, ואצל בו"ד קורה שעושה טעות! — אין זו הטעות הראשונה, וכנראה גם לא האחרונה... וא"כ, מה אתה מתבייש לומר "טעיתי"?! ובפרט שאתה יכול להצטדק שהטעות נעשתה מצד כמה סיבות, ואין זה באשמתך כיון שדחפו אותך לכך, ומה גם שאף אחד לא ישאל (כיון שאין זה נוגע לאף אחד) מה הם הטעמים והסיבות כו'. וכאשר "תנו תודה" — אזי "יש מקוה לישראל", ותהי' הסליחה בשלימותה.

ועי'ז תבוא הגאולה, וכמארז"ל¹¹⁰ "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל".

(110) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

(109) אסתר ד, יד.

— מארז"ל זה אמרו כבר בשנה שעברה, ולפני שנתיים וכו', החל מזמן חורבן בית שני, ואעפ"כ לא באה עדיין הגאולה, בגלל ש"חוזרים וחוטאים" (כלשון רבינו הזקן באגה"ת¹¹¹), אבל כשיתבטל הענין ד"חוזרים וחוטאים", אזי יתחילו לשרוף את כתלי הגלות¹¹², ותתחיל הגאולה — אתחלתא דגאולה, ואח"כ הגאולה בשלימותה, כאמור, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל", ויקויים היעוד⁵³ "כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודא וישבו שם וירשוה וזרע עבדיו ינחלה ואוהבי שמו ישכנו בה", בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

כב. יש עוד דבר נחוץ שצריך להזכיר לתועלת הרבים:

ישנו מנהג¹¹³ לחלק מצה שמורה — מיכלא דמהימנותא¹¹⁴ — לכל אלו שיש השפעה עליהם, לכל-הפחות עבור הכזית שצריך לאכול בעת ה"סדר". וכל המרבה הרי זה משובח.

וע"פ מ"ש¹¹⁵ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — הנה ככל שעוסקים יותר בענינים הקשורים עם "ימי צאתך מארץ מצרים", הרי זה ממחר את היעוד ד"אראנו נפלאות" שיהי' בביאת משיח צדקנו.

* * *

כג. בנוגע להביאור באגה"ת — יש לבאר גם היתרון ד"ורב לסלוח" לגבי "המרבה לסלוח"¹¹⁶:

בתיבת "ורב" יש ב' פירושים: (א) ריבוי בכמות, כמו "ורוב דגן ותירוש"¹¹⁷, או "רב ועצום"¹¹⁸, (ב) ריבוי באיכות, כמו "ורב יעבוד צעיר"¹¹⁹, שפירושו המבוגר והגדול, או כמ"ש במחלוקת קרח שמשה אמר "רב לכם בני לוי"¹²⁰, כפירוש רש"י "דבר גדול נטלתם כו'", או כמו שאמר קרח למשה ואהרן "רב לכם"¹²¹.

וזוהו שמוסיף רבינו הזקן, שהקב"ה הוא לא רק "המרבה לסלוח", על ריבוי עבירות, אלא גם "רב לסלוח", על הריבוי באיכות שמצד חומר העבירה

(111) שבהערה 60. ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' רלט
 (112) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ו ואילך.
 (113) ראה גם תו"מ חנו" ע' 19. וש"נ.
 (114) זח"ב קפג, ב.
 (115) מיכה ז, טו.
 (116) מכאן ואילך — נדפס בלקוטי
 (117) תולדות כז, כח.
 (118) שמות א, ט.
 (119) תולדות כה, כג.
 (120) קרח טז, ז.
 (121) שם, ג.

— עבירות חמורות, או "בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד .. כמו .. (ש)משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד, (ש)הן מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר" (כמ"ש לפנ"ז¹²²) — שעל זה לא מספיק הענין ד"המרבה לסלוח", אלא יש צורך בענין ד"ורב לסלוח".

כד. וענין זה בא בהמשך למ"ש רבינו הזקן לפנ"ז "להיות נכון לבו בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח":

לאחרי ההוכחה מזה ש"אנו מברכין .. חנון המרבה לסלוח", "המרבה דייקא, וכמ"ש בעזרא", כנ"ל — ממשיך לבאר הענין ד"ורב לסלוח", "דהיינו שבמדת ב"ו כו' אבל במדת הקב"ה אין הפרש בין פעם א' לאלף פעמים וכו'".

ועפ"ז: הנקודה שנדפסה לאחרי התיבות "ורב לסלוח", אינה במקום הנכון, אלא מקומה לאחרי התיבות "וכמ"ש בעזרא", שזוהי ראי' מהסיפור דעזרא על כללות הענין; ולאח"ז מתחיל לבאר "ורב לסלוח" שנזכר לפנ"ז, "דהיינו וכו'".

כה. ועדיין צריך להבין מדוע בתפלה אומרים "המרבה לסלוח", ולא "ורב לסלוח"?

ויובן ע"פ מ"ש רבינו הזקן לאח"ז, ש"תפלה כנגד תמידין תקנוה .. והתמיד שהוא קרבן עולה מכפר על מ"ע בלבד", ולכן, בתפלה זקוקים רק לענין ד"המרבה לסלוח"; ורק באגה"ת שמדובר אודות התשובה שעל ידה נמחלים כל הענינים (לא רק עבירות קלות, אלא גם עבירות חמורות), מוסיף רבינו הזקן הענין ד"רב לסלוח".

ועד שבאים למעמד ומצב (כפי שמסיים פרק י"א) שישנו רק הענין ד"חטאתי נגדי תמיד", "נגדי דייקא .. מרחוק", "משום שצ"ל כל ימיו בתשובה עילאה שהיא בשמחה רבה"⁴².

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המשקה והמזונות כדי לערוך התוועדות בי"ג ניסן. וטרם צאתו התחיל לנגן הניגון "על אחת כמה וכמה"].

הוספה

בי"ה, י"ג ניסן תשי"ג
ברוקלין

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

נבהלתי בקבלתי מכתבו מר"ח ניסן, בו כותב ע"ד מצב בריאות זוגתו תי"ב
באותיות מבהילות ר"ל, וטוב טוב הוא מה שמסיים במרז"ל ורפא ירפא, אשר
כפי המסופר בין חסידים הנה זהו ביאור אדמו"ר הצמח צדק אשר הוא נתקבל
לפוסק בתוככי כללות בני ישראל, שאמר ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא
לרפאות, אבל לא לאמר דברים המחמירים והמייאשים ח"ו, וידוע ג"כ פתגם
ממנו, שכשהתאונן לפניו אחד מחסידיו אודות מצב בריאות בנו, ענה לו: טראַכט
גוט וועט זיין גוט, וכך הווה שחזר בנו לאיתנו, ויה"ר מהשי"ת שגם כת"ר שי
יבשר טוב בקרוב בהנ"ל ובכל ענינו.

הפתקא אקראנה בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

תי"ח בעד הקונטרס שצירף במכתבו, ומוסג"פ העתק מכתבי כללי לחג
הפסח הבע"ל.

ולקראת ימי החג הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע
ברכתי לחג הפסח כשר ושמה,
ולקיום היעוד המקווה, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות,
בגאולתינו האמיתית והשלימה, בימיו ובימינו ע"י משיח צדקנו.
בברכת החג המחכה לבשו"ט.

במרז"ל ורפא ירפא .. מכאן שניתנה רשות לרופא: משפטים כא, יט. ברכות ס, סע"א.
וש"נ.

ביאור אדמו"ר הצמח צדק .. לרפאות, אבל לא כו': ראה סה"ש תש"ה ע' 8. וראה גם אג"ק
ח"ז אגרת ב'קמ. ב'קצח. ח"ט אגרת ב'תתקכב. ח"י אגרת ג'קי. חט"ו אגרת ה'תצט. חכ"א
אגרת ח'יח. ובכ"מ.

וידוע ג"כ פתגם ממנו .. טראַכט גוט וועט זיין גוט: ראה לקו"ש חל"ו ע' 4. תו"מ סה"מ טבת
ס"ע רכה. וש"נ. וראה גם אג"ק ח"ד אגרת תתעב; ח"ד אגרת ה'קיה; ח"כ אגרת ז'תנג,
ובהנסמן בהערות שם.

מכתבי כללי לחג הפסח: אג"ק ח"ז אגרת ב'סז.

היעוד המקווה, כימי צאתך גו': מיכה ז, טו.

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' **יעקב** ב"ר **מאיר צבי** ע"ה

סטמבלר

נפטר י"א ניסן, ה'תש"ע

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי בנו

הרה"ת ר' **מאיר צבי** וזוגתו מרת **חיי' שרה**

בניהם ובנותיהם

מרת **חיה פרומה** ובעלה הרה"ת ר' **מרדכי לוי יצחק**

מנחם מענדל, לוי יצחק, אליהו,

שניאור זלמן, שלום דובער, יעקב, מלכה ושמואל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

סטמבלר